

- Han veltet seg i luksus sammen med nazioffiserene.
- Så reddet han deres jødiske fanger.
- Her er den sanne historien om vårens store filmhelt: lømmelen, kvinnebedåreren, snobben, storøykeren og nazisten Oskar Schindler.
- Sjelden har så mange hatt et slikt svin å takke for så mye.

105225

svinnet

med det gode hjertet

Oskar Schindler var en av den annen verdenskrigs mest usannsynlige figurer. I begynnelsen var han en livsglad, kjederoykende snobb med stor appetitt på kvinner. En ytterst ego-sentrisk forretningsmann som tjente seg søkkrik på krigen. Etter hvert ble han en stor humanist som brukte alle sine penger på å redde sine jødiske arbeidere fra gasskammeret.

Godt stilt

Oskar Schindler ble født i 1908 i den lille industribyen Zwittau, som den gang tilhørte Østerrike. Etter første

verdenskrig ble byen overtatt av Tsjekkoslovakia.

Familien Schindler var godt stilte katolikker. Faren eide en bedrift som produserte jordbruksmaskiner.

Nærmeste nabo var en jødisk familie, og Oskar hadde jødiske skolekamerater. Rase, blod og farsarven betydde lite for den oppvoksende Oskar. Hans lidenskap var motorsykler, og det siste skoleåret var han den stolte eier av en 500 kubikks Galloni.

I 1928 begynte Oskar å kjøre i konkurranser, nå med en 250-kubikks Moto-Guzzi. Han ledet i en stor konkurranse mot hele europaeliten, men bommet på mål da det bare var en runde igjen, og havnet på fjerde plass.

Senere møtte Oskar kjærligheten. Etter bare seks ukers vennskap giftet han

seg med sin arbeidsgivers datter Emilie. Både Oskars og Emilies foreldre var meget misfornøyde, men de greide ikke å stoppe bryllupet.

Oskar måtte avtjene verneplikten, men likte seg ikke i militæret. Da han kom hjem igjen, ignorerte han sin unge kone, og oppførte seg som en ungkar. I 1935 gikk farens bedrift konkurs, men Oskar greide seg bra gjennom 30-tallets depresjon.

Han var talefor og utadvendt, skaffet seg lett kontakter, og avanserte raskt til salgssjef i et elektroteknisk firma.

Hakekors åpnet dørene

Oskar begynte nå å bære hakekors på jakken, muligens fordi han kjente historiens vingesus og ville være med, men

mest sannsynlig fordi hakekorset åpnet mange dører i hans jobb som selger.

I forbindelse med en fest vervet Oskar seg til admiral Canaris etterretnings-tjeneste. Hans oppgave var å rapportere om den militære situasjonen i Polen under sine reiser dit som selger. Oskars motiv for å bli hemmelig agent var nok ikke ideologisk. Heller var det for å slippe vanlig militærtjeneste om, eller når, krigen kom.

Straks etter den tyske invasjonen av Polen i 1939 flyttet Oskar til Krakow. Nå var det slutt på livet som selger. I krigens skygge så han mulighetene til å bli noe mye større.

Verkstedindustrien lokket ham. Under et fabrikkbesøk traff han den jødiske regnskapsføreren Itzhak Stern, som hadde mange kontakter. Med hans hjelp fikk Oskar jødiske investorer til et

fabrikkprosjekt. Snart var Schindler eier av Deutsche Emailwaren Fabrik med 45 ansatte. Firmaet hadde tidligere tilhørt noen jøder som ble tvunget til å gi det fra seg.

Oskar ordnet raskt noen lukrative kontrakter med hæren. Han hadde smurt noen topper med store fester og gaver.

Sommeren 1940 jobbet 250 jøder for Schindler. Det var urolige tider, og jødene så på bedriften som et slags tilfluktssted.

Oskar levde som en konge. Han hadde fire luksusbiler og spanderte raust på de nazistiske toppmennene i byen.

Da SS stappet byens jøder inn i en ghetto, ble Schindler mest irritert for sin egen del. Han måtte kjøre en omvei til jobben.

Men gradvis begynte han å få en annen innstilling til sin brutale omverden. En oppvåkning kom våren 1941, da jødene på hans fabrikk ikke fikk lov til å motta lønn. Pengene skulle gå til SS, og jødene måtte greie seg på minimumsra-sjoner.

Schindler syntes ikke at dette var rettferdig. Han besøkte ghettoen for første gang, og ble sjokkert over de elendige forholdene.

Mot slutten av 1941 ble Schindler arrestert. Hans svartebørshandel og personlige luksusliv hadde til slutt fått det til å koke over for Gestapo. Men kun noen timer etterpå var han fri. De mektige nazivennene kom ham til unnsetning.

PÅ JAKT: Oskar Schindler (spilt av Liam Neeson) leter sammen med sin fabrikkdirektør Itzhak Stern etter sine arbeidere blant en gjeng jøder som skal deporteres til Auschwitz-Birkenau.

**Historien bak
vårens storfilm**

HYLDET: Virkelighetens Oskar Schindler var forretningsmannen som reddet hundrevis av jøder fra Hitlers konsentrasjonsleire. Her på et bildet fra 1962 da Schindler møtte igjen noen av jødene som kunne takke ham for at de overlevde.

Dagen etter sin fødselsdag 28. april 1942 ble Schindler arrestert igjen. Nå var det mer alvorlig. Han hadde gjort det utillatelige å kysse en jødinne på offentlig sted. Kvinnen hadde gitt ham en kake i gave. Denne gangen tok det fem dager før han var fri.

Truet SS-offiser

En dag var det noen jødiske arbeidere som ikke dukket opp på fabrikk. De hadde blitt plassert på toget til en konsentrasjonsleir. Schindler dro øyeblikkelig til stasjonen, fant sine arbeidere, og truet den tjenestegjørende SS-offiseren med østfronten dersom han ikke løslot dem med en gang.

— Mitt personell er ekstremt viktig for krigsproduksjonen, sa Schindler, og nevnte i forbifarten sin navnebror, general Schindler. Fabrikkene Schindler var ikke på noen måte i slekt med generalen, men bleffen fungerte. Offiseren torde ikke noe annet enn å slippe løs arbeidene.

Oskar Schindlers definitive oppvåkning kom da han ved en tilfældighet observerte SS-troppenes brutalitet mot forsvarsløse mennesker i ghettoen. Han begynte også å høre historier om utryddelsesleirer og gasskamre.

Samtidig omgikk han nazitoppene i selskapslivet. Han inviterte dem til fantastiske fester, og overoste dem med bestikkelser både for å beskytte sine jødiske arbeidere og for å mele sin egen kake.

I 1944 sto russerne ikke mange kilometerne fra Schindlers fabrikk. Han fikk beskjed om at alle hans arbeidere skulle overtas av sjefen for en nærliggende arbeidsleir. Mennene skulle senere til en annen leir, kvinnene skulle møte døden i Auschwitz. Leirsjefen het Amon Goeth, og han var en pervers sadist som pleide å starte dagen med å skyte en fange fra kommandantboligens veranda.

Schindler oppsøkte Goeth og forlangte å få flytte fabrikk og hele arbeidstyrken på omtrent 1200 personer til Tsjekkoslovakia. Mot en meget rundbåndet erstatning gikk Goeth med på at Schindler satte opp en liste over uerstattelig personell. (Denne listen finnes fortsatt.)

Men en person nektet Goeth absolutt å overlevere. Han hadde tatt en av Schindlers kvinnelige arbeidere som tjenestepike. Mens Goeth og Schindler diskuterte tjenestepikens skjebne, be-

gynte de å spille kort. Goeth havnet etter en stund i skikkelig minus, og Oskar tilbød ham kvitt eller dobbelt. Dersom Goeth vant neste parti skulle han få det dobbelte av hva han til nå hadde tapt. Dersom Schindler vant, skulle han få den jødiske tjenestepiken.

Goeth ble motvillig med på spillet. Og tapte.

Schindler begynte nå å spre penger rundt seg som aldri før. Han bestakk hvem som helst som kunne hjelpe ham til å flytte fabrikk og arbeiderne til et tryggere sted i Tsjekkoslovakia.

I oktober 1944 gikk mennene fra Schindlers liste om bord på toget til redningen. Kvinnene skulle reise en uke senere. Men alt gikk galt. Mennene ble feilsendt til en konsentrasjonsleir, og led hardt før de ble sendt videre.

Før kvinnene gikk det mye verre. De ble sendt til dødsleiren Auschwitz.

Da Schindler fikk greie på hva som hadde skjedd, sendte han en ung og vakker kvinne til Auschwitz for å kjøpe fangene fri. Hun hadde med seg sprit, mat og diamanter. Dersom det ble nødvendig, skulle kvinnen også tilby sin egen kropp som betaling for jødernes frihet.

Men leirsjefene var i tvil. De 300 kvinnene hadde allerede vært der i flere uker. De var utsultet og verdiløse som arbeidere. Kunne ikke Schindler nøye seg med 300 nyankomne i bedre form? En jøde er jo en annen jøde lik, sa sjefene.

Men Schindler ga seg ikke. Akkurat hans kvinner var helt uerstattelige i den nye produksjonen av artillerigranater.

Han behøvde alle sammen, og til slutt fikk han dem.

Etter krigen støpte jødene en gullring til sin redningsmann. Gullet fikk de fra sine egne tenner!

Før Oskar Schindler ble etterkrigstiden en lang skuffelse rent forretningsmessig. Ingen av hans prosjekter førte til fremgang.

I 1961 fikk han den første offisielle oppmerksomheten for hva han hadde gjort under krigen. Byen Tel Aviv ga ham en plakett i Heltenes park. Ti dager senere fikk han utmerkelsen «Et rettfærdig menneske» av byen Jerusalem, og han fikk plante et tre ved De rettfærdiges allé.

Treet står der ennå, merket med en plakett.

Men Oskar Schindler selv døde fattig i 1974.

**AV BÖRJE LUNDBERG/
SWEDISH FEATURE**

Spielbergs mesterverk

KUNSTNERISK TOPP: «Schindler liste» betraktes allerede som Steven Spielbergs fremste verk.

STEVEN SPIELBERG

var tre år gammel da han for første gang hørte om nazistenes folkemord. Fortellingen fikk han direkte fra overlevende jøder hjemme ved sin bestemors kjøkkenbord i Cincinnati. Bestemoren lærte jødene engelsk, og lille Steven fikk selv se numrene nazistene hadde tatovet på armene deres.

Som voksen filmskaper ville han hjelpe til med å spre kunnskap om jødeutryddelsen. Muligheten dukket opp i forbindelse med innspillingen av «E.T.» i 1982. Da ble det publisert en bok om en mann som var praktisk talt ukjent for allmennheten; Oskar Schindler.

Forfatteren Thomas Keneally fikk høre om Schindler ved ren slump i 1980. Han var i en butikk i Beverly Hills for å kjøpe en stresskoffert. Butikkens eier var Leopold Pfefferberg, en av «Schindlers jøder». Samtalen mellom de to førte til at Keneally oppsøkte 50 overlevende i syv land og skrev en bok om den merkelige helten.

«Schindlers liste» betraktes allerede som Spielbergs fremste verk. Den er prisbelønt flerfoldige ganger, og er en storfavoritt ved den kommende Oscar-utdelingen. Filmen får norgespremiere 4. mars.

Men den og vitnemålene løser ikke gåten Oskar Schindler.